

Warto iść swoją drogą. Rozmowa z Jackiem Bożkiem

Obrońcy przyrody często spotykają się z zarzutem, że blokują rozwój lokalnych społeczności. Jak często spotykacie się z takimi wywodami pod swoim adresem?

Jacek Bożek: Organizacje społeczne nie mogą blokować inwestycji, bo to nie one wydają potrzebne do tego decyzje administracyjne. Nie uchwalają także obowiązującego prawa, ale posługując się właśnie tym prawem, mogą w odpowiedni sposób zwracać uwagę, że planowana inwestycja jest prowadzona niezgodnie z przepisami. Bardzo często ludzie – a nawet instytucje – którzy zarzucają nam blokowanie rozwoju gospodarczego w danym regionie, nawet nie próbują zrozumieć, o co chodzi.

Dobrym przykładem jest historia dotycząca planowanego rozwoju narciarstwa alpejskiego na stokach Szyndzielni w Bielsku-Białej. Wielokrotnie spotykałem się z urzędnikami bielskiego magistratu, cierpliwie tłumacząc, na czym polega Natura 2000 i dlaczego inwestycja, którą planują, nie dojdzie do skutku. Gdy jednak okazało się, że Klub Gaja i inne organizacje miały rację, zaczęto nazywać nas „szkodnikami”. To jasne, że urzędowi zabrakło argumentów, ale także pewnego poziomu kultury dialogu społecznego. To poważny problem przedstawicieli władzy lokalnej – brak doświadczenia w tzw. konsultacjach społecznych. W różnego rodzaju sprawozdaniach podkłada się pod nie wyniki jakichś niejasnych ankiet, pseudo-badań socjologicznych czy testów internetowych, a przecież nie o to chodzi. Urząd ma środki finansowe i możliwości kadrowe, żeby dotrzeć do najbardziej zainteresowanych.

Z jakimi zagrożeniami spotykała się wasza organizacja działając na forum publicznym?

Działając publicznie, zawsze można się narazić – bez względu na to, w jakich obszarach się działa. Trzeba to brać pod uwagę, angażując się społecznie. Organizacje społeczne nie są jakimiś wyrwanymi z kontekstu grupami, wprost przeciwnie, tworzymy jednostkę, która ma swoje cele i misję, zapisane w powszechnie dostępnym statucie, bo pracujemy dla dobra publicznego. Stanowimy część społeczeństwa i tak samo musimy dostosowywać się do zachodzących zmian i odpowiadać na aktualne zagrożenia.

Organizacje pożytku publicznego muszą działać zupełnie przejrzysto, ich aktywność jest poddana różnej krytyce. Gdzie należy szukać przyczyn nasyłania na nie kontroli wskutek anonimowych donosów?

Nie demonizujmy. Takim kontrolom podlega większość instytucji, samorządów i przedsiębiorstw. Natomiast inną sprawą jest wykorzystywanie państwowych instytucji kontrolnych do wielokrotnego sprawdzania niewielkich organizacji pozarządowych i drobiazgowego rozliczania ich z wydawanych pieniędzy. A donosy to raczej kwestia natury człowieka i jego tchórzostwa, nad którym nie panuje. To ono każe uciekać się do podłych sposobów utrudniania działalności przeciwnikowi ideologicznemu czy gospodarczemu.

Klub Gaja w przeszłości spotykały oskarżenia i pomówienia. Kto był odpowiedzialny za kreowanie złej opinii o waszej organizacji?

Wysyłanie czarnego PR-u w przestrzeń medialną i społeczną przez różne grupy nacisku nie jest rzeczą nową w walce ideologicznej, politycznej i ekonomicznej. Spotykało nas to wielokrotnie, w niektórych wypadkach występowaliśmy na drogę sądową, aby bronić dobrego imienia. Oczywiście

procesy trwały długo i po latach tylko niewielka grupa ludzi dowiadywała się o naszym zwycięstwie. Niestety liczy się pierwsza informacja, która dociera do opinii publicznej – to, jak jest skonstruowana i jak ma zadziałać. Klub Gaja był atakowany przez wszystkie strony sceny politycznej, bo występowaliśmy w obronie przyrody i zwierząt. Politycy naśmiewali się z nas, mówili, że świnie i karpia traktujemy jak brata i siostrę. Dla nich to było nie do pojęcia, że ktoś ma inny poziom empatii.

W jaki sposób radzicie sobie w takich sytuacjach?

Myślę, że nie są to sytuacje nadzwyczajne. Po prostu zdarzają się, ale dla człowieka, który poważnie traktuje swoje działanie w imię wyznawanych wartości, nie mają większego znaczenia. Trzeba zawsze pamiętać o swoich korzeniach, konfrontować je z nowymi wyzwaniem i bronić tego, co dla nas najważniejsze. Dlatego jestem przekonany, że ataki na Klub Gaja, z których wyszliśmy zwycięsko, *de facto* wzmocniły nasz zespół i organizację. Było to trudne, bardzo niemile, ale niezwykle pouczające.

Jak się czujesz jako osoba nagrodzona przez Prezydenta RP Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski za budowanie społeczeństwa obywatelskiego, gdy w innym czasie spotykały cię szykany ze strony lokalnych polityków, przekręcanie nazwy waszej organizacji jako „klub geja” itd.?

Gdy próbujesz wprowadzać zmiany społeczne, nie należy ani za bardzo cieszyć się z przyznawanych nagród i odznaczeń, ani też przejmować małostkowością i zawiścią. Obie te sytuacje są raczej skrajne. To pomiędzy nimi są te wartości, dla których właśnie zdecydowaliśmy się robić w życiu te, a nie inne rzeczy. Nie zostaje się bohaterem narodowym za obronę drzew, wegetarianizm czy walkę o prawa zwierząt. Ale czy to oznacza, że mamy tego nie robić? Nasze indywidualne postawy są najważniejsze i mają wpływ na to, jakim jesteśmy społeczeństwem. Do dobrze zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego jeszcze nam dużo brakuje, mimo to ciągle bardzo mi na tym zależy.

Fot. Archiwum Klubu Gaja

Jaką masz radę dla działaczy ekologicznych, gdy spotykają się z niesłuszną, a często i mocno krzywdzącą krytyką i opiniami?

Nie mam szczegółowej rady. Myślę, że trzeba trwać w pewnym procesie: róbmy swoje, sukcesy świętujmy, na porażkach się uczmy, a kiedy tylko możemy, to w samotności idźmy przed siebie, żeby posłuchać siebie samego. Jeśli pytania: Po co to robię?, dla kogo?, czy to ma sens? – znajdą odpowiedzi w naszych sercach i umysłach to, pomimo częstej samotności, niezrozumienia innych, a nawet strachu, wszystko dobrze się układa.

Dziękuję za rozmowę.

Jacek Bożek – założyciel, prezes i lider Stowarzyszenia Ekologiczno-Kulturalnego „Klub Gaja”. Od lat 70. związany z działaniami teatralnymi – uczestnik projektów Teatru Laboratorium Jerzego Grotowskiego. W latach 80. nauczyciel hatha-jogi, wydawca biuletynu „Wolny Tybet” i działacz na rzecz uchodźców tybetańskich. Brał udział w akcji przeciwko budowie elektrowni atomowej w Żarnowcu i zapory w Czorsztynie. Twórca programu edukacji społecznej „Droga Wojownika Gai”, współautor i współredaktor wielu książek z zakresu ochrony rzek i edukacji ekologicznej. Współzałożyciel stowarzyszenia Pracownia na rzecz Wszystkich Istot. Laureat wielu nagród, w tym

Krzyża Oficerskiego Orderu Odrodzenia Polski (2011).